

SZKOLNE MARZENIA POD AFRYKAŃSKIM NIEBEM. SZANSE I WYZWANIA EDUKACJI W KENII

Małgorzata Gabryś

Streszczenie

Publikacja koncentruje się na analizie systemu edukacyjnego w Kenii w kontekście Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, ze szczególnym uwzględnieniem Celu 4 dotyczącego zapewnienia wysokiej jakości edukacji. Celem artykułu jest przedstawienie szans i zagrożeń edukacji w Kenii, na podstawie analizy literatury oraz dokumentacji organizacyjno-prawnej w kontekście celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Opracowanie przedstawia podstawowe informacje o Kenii i jej systemie edukacji, opisuje realizację założeń Agendy 2030 w tym kraju oraz omawia działania Polski na rzecz kenijskiego szkolnictwa. Publikacja ukazuje zarówno pozytywne zmiany i plany reform, jak i liczne wyzwania, z którymi zmaga się Kenia. Artykuł opiera się na różnorodnych źródłach, w tym dokumentach rządowych, publikacjach naukowych, materiałach medialnych oraz wywiadach.

Słowa kluczowe: Kenia, Agenda 2030, edukacja w Kenii, nierówności edukacyjne

SCHOOL DREAMS UNDER AFRICAN SKY. OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF EDUCATION IN KENYA

Summary

The publication focuses on the analysis of the education system in Kenya in the context of the UN Sustainable Development Goals, with particular emphasis on Goal 4 on ensuring high quality education. The aim of the article is to present the opportunities and threats to education in Kenya, based on an analysis of literature and organizational and legal documentation in the context of the UN Sustainable Development Goals. The study presents basic information about Kenya and its education system, describes the implementation of the assumptions of the 2030 Agenda in this country and discusses Poland's activities for Kenyan education. The publication shows both positive changes and reform plans, as well as numerous challenges that Kenya is struggling with. The article is based on various sources, including government documents, scientific publications, media materials and interviews.

Keywords: Kenya, Agenda 2030, education in Kenya, educational inequality

ETYKA BIZNESU I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
INTERDYSCYPLINARNE STUDIA TEORETYCZNO-EMPIRYCZNE. NR 1, 2025

BUSINESS ETHICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT
INTERDISCIPLINARY THEORETICAL AND EMPIRICAL STUDIES. NO. 1, 2025

ISSN 2451-456X

16

Autor:

Małgorzata Gabryś

Politechnika Śląska

Wydział Organizacji i Zarządzania

Cytowanie: Gabryś M. (2025), Szkolne marzenia pod afrykańskim niebem. Szanse i wyzwania edukacji w Kenii. *Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój. Interdyscyplinarne studia teoretyczno-empiryczne*, 1, 16-27.

Wprowadzenie

Współczesny, pędzący świat stawia przed nami codziennie wiele wyzwań, a jednym z kluczowych elementów w dążeniu do lepszej przyszłości jest edukacja, która powinna być wysokiej jakości, dostępna dla wszystkich niezależnie od miejsca zamieszkania, płci czy statusu ekonomicznego. Edukacja tego rodzaju stanowi fundament dla poprawy jakości życia ludzi. Jest to na tyle istotne, że zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie stało się jednym z celów Agendy 2030, konkretnie Celem 4. Cel ten został uszczegółowiony poprzez konkretne zadania, których realizacja ma doprowadzić do jego osiągnięcia do 2030 roku. Agenda 2030 to rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 25 września 2015 roku. Zakłada ona realizację 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju i 169 powiązanych z nimi zdań, mających na celu zmianę świata. Dokument ten ma charakter powszechny, zintegrowany i niepodzielny, uwzględniający różne realia, możliwości i poziomy rozwoju poszczególnych krajów oraz respektujący ich politykę i priorytety. Kluczowym założeniem Agendy 2030 jest zapewnienie, by nikt nie został pominięty w dążeniu do trwałego i zrównoważonego rozwoju. (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2016)

Cel 4, który brzmi „Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie” składa się z siedmiu głównych zadań i trzech uzupełniających. Każde z nich odnosi się do określonych aspektów edukacji, uwzględniając zarówno kwestie dostępności, jak i jakości, równości oraz infrastruktury edukacyjnej. Jednym z kluczowych zadań jest zapewnienie wszystkim dziewczętom i chłopcom uzyskania nieodpłatnej, sprawiedliwej i dobrej jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. Kolejnym ważnym zadaniem jest zapewnienie wszystkim dziewczętom i chłopcom dostępu do wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej, która przygotowuje dziecko do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym. Do kluczowych zadań należy

również zapewnienie nabycia umiejętności czytania, pisania oraz liczenia przez wszystkich młodych ludzi. Ponadto, do 2030 roku należy zapewnić, aby wszyscy uczący się przyswoili wiedzę i nabyli umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju. W ramach Celu 4 przewiduje się również tworzenie nowych i ulepszanie stanu istniejących już placówek edukacyjnych, które powinny uwzględniać potrzeby dzieci, w tym również osób niepełnosprawnych. Placówki powinny być bezpieczne i wolne od przemocy (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2016).

Niniejsze opracowanie zostało poświęcone analizie edukacji w Kenii w kontekście realizacji Celu 4 Agendy 2030. Kenia, jako jedno z państw Afryki Subsaharyjskiej, mierzy się z wieloma wyzwaniami o charakterze społeczno-gospodarczym, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie i rozwój systemu oświaty. Celem artykułu jest przedstawienie szans i zagrożeń edukacji w Kenii, na podstawie analizy literatury oraz dokumentacji organizacyjno-prawnej w kontekście celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Dodatkowo opracowanie zawiera podstawowe informacje o kraju, charakterystykę systemu edukacji, ocenę stopnia realizacji założeń Agendy 2030 oraz przegląd wybranych przykładów działań podejmowanych przez Polskę na rzecz wsparcia kenijskiego szkolnictwa. Analiza ta pozwoli lepiej zrozumieć zarówno skalę wyzwań, jak i podejmowane inicjatywy służące zrównoważonemu rozwojowi edukacji.

Kenia – kilka informacji o kraju

Kenia to państwo położone we wschodniej Afryce, nad Oceanem Indyjskim, u nasady Półwyspu Somalijskiego. Graniczy z pięcioma państwami: Ugandą, Sudanem Południowym, Etiopią, Somalią i Tanzanią (Encyklopedia PWN). Powierzchnia kraju wynosi 580 370 km² (Bank Światowy, 2022), a jego populacja osiągnęła 53,354 mln mieszkańców (International Monetary Fund). Stolicą Kenii jest Nairobi (Encyklopedia PWN).

Na podstawie Konstytucji Kenii z 2010 roku, kraj ten jest suwerenną republiką, która jest wielopartyjnym państwem demokratycznym. Ustrój polityczny Kenii opiera się na podziale władzy między władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Władza ustawodawcza sprawowana jest przez parlament, który składa się z dwóch izb: Senatu i Zgromadzenia Narodowego. Władzę wykonawczą sprawuje Prezydent, który jest głową państwa i szefem rządu. Prezydent jest także Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych Kenii. Konstytucja przewiduje również urząd Wiceprezydenta. Prezydent powołuje także ministrów, którzy wchodzi w skład rządu. Władza sądownicza, sprawowana jest przez Sądownictwo i niezależne trybunały. System sądownictwa obejmuje Sąd Najwyższy, Sąd Apelacyjny, Wysoki Sąd oraz inne sądy i trybunały ustanowione przez parlament. Gwarantowana jest niezależność sądownictwa.

Terytorium Kenii jest podzielone na 47 hrabstw. Językiem narodowym jest suahili, zaś językami urzędowymi są suahili oraz angielski (Biblioteka Sejmowa, 2024). Pełnią one istotną rolę społecznego spoiwa. Umożliwiają komunikację między różnymi grupami, załatwienie spraw urzędowych, uczestnictwo w życiu politycznym i społecznym, a także dostęp do edukacji prowadzonej zarówno przez państwo, instytucje, osoby prywatne, jak i organizacje pozarządowe. Kształcenie w tych językach ma szczególne znaczenie, ponieważ Kenię zamieszkują 43 ludy, z których każdy posługuje się swoim językiem (Czerpaniak-Walczak, 2019).

Kenia jest członkiem licznych organizacji międzynarodowych, w tym Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, Międzynarodowej Organizacji Pracy, Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Międzynarodowego Trybunału Karnego, Światowej Organizacji Handlu, Unii Afrykańskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych (Encyklopedia PWN), w ramach której realizowana jest Agenda 2030.

Kenia, położona na równiku, charakteryzuje się przyjemnym, tropikalnym klimatem, który wykazuje znaczące zróżnicowanie regionalne, uwarunkowane m.in. wysokością nad poziomem morza. Średnie temperatury w Kenii wynoszą od 20°C do 28°C, przy czym w rejonach wybrzeża odnotowuje się wyższe wartości. Z uwagi na położenie geograficzne, w Kenii nie występują klasyczne pory roku, lecz wyraźnie rozróżnia się porę suchą i moką.

W porze suchej dni są słoneczne, a niebo bezchmurne. Temperatury w tym okresie wynoszą zwykle 23°C na wyższych wysokościach, a 28°C na tych niższych, zwłaszcza w strefie przybrzeżnej. Za najzimniejsze miesiące uznaje się czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień i październik, kiedy to poranne temperatury na większych wysokościach wynoszą zwykle 10°C. Pora mokra określana również jako deszczowa, przynosi temperatury w ciągu dnia w przedziale od 24°C do 27°C na wyższych wysokościach i około 30°C na nizinach. Poranki pozostają chłodne na wyższych wysokościach. Krótkie, nieregularne opady pojawiają się w listopadzie i grudniu, najczęściej w godzinach popołudniowych i wieczornych. Z kolei styczeń i luty to zazwyczaj ciepły i suchy okres przejściowy. Największe opady notuje się w marcu, kwietniu i maju, miesiącach charakteryzujących się dużym zachmurzeniem, zwłaszcza na terenach wyżynnych (SafariBookings).

System edukacyjny w Kenii

System edukacyjny w Kenii przeszedł w ostatnich dekadach wiele znaczących przemian, których celem była poprawa jakości i dostępności kształcenia dla wszystkich obywateli. Edukacja stanowi jeden z priorytetów polityki kenijskiego rządu, który postrzega ją jako podstawowy środek trwałego rozwoju gospodarczego, mobilności społecznej, spójności

narodowej i rozwoju społecznego. Zajmuje ona czołowe miejsce w budżecie państwa i jest wspierana nie tylko przez władze, ale również przez organizacje pozarządowe i religijne (Czerpaniak-Walczak, 2019).

Aby w pełni zrozumieć współczesny system edukacyjny Kenii, warto przyjrzeć się jego kontekstowi historycznemu, opisanemu m.in. przez Katarzynę Stanek i Gertrudę Wieczorek w publikacji *„System edukacyjny w Kenii. Od nauki pod baobabem do uniwersytetu”*. Autorki wskazują, że pierwsze dane historyczne na temat edukacji w Kenii są wynikiem podróży Johanna Ludwiga Krapfa i Johannes Rebmanna, którzy wykazali, że Kenijczycy mieli dostęp do edukacji już w 1728 roku. Znaczące były również działania misjonarzy, którzy w 1846 roku utworzyli pierwszą placówkę edukacyjną, którą była szkoła w Rabai. Rozbudowa linii kolejowej z Mombasy do Ugandy umożliwiała rozszerzanie działalności misyjnej, co zaowocowało zakładaniem kolejnych szkół. W 1902 roku w Kaimosi powstała pierwsza szkoła w zachodniej części kraju. Kolejnym etapem rozwoju szkolnictwa w Kenii był czas kolonizacji, kiedy przez 80 lat Kenia znajdowała się pod rządami Wielkiej Brytanii. W 1963 roku, w momencie odzyskania niepodległości, ponad 890 000 afrykańskich dzieci uczęszczało do szkół podstawowych. Rozpoczął się wtedy nowy etap, a wraz z nim kampania na rzecz bezpłatnej edukacji na poziomie podstawowym. Od tego momentu system edukacyjny przeszedł dwukrotnie transformację. W 1967 roku, w wyniku zjednoczenia Kenii, Ugandy oraz Tanzanii, powstała Wspólnota Afryki Wschodniej. Jednym z efektów tej integracji było stworzenie i wprowadzenie wspólnego systemu kształcenia dla tych trzech państw. Był to system 7-4-2-3-5. Zakładał on 7 lat edukacji podstawowej, 4 lata nauki w gimnazjum, 2 lata szkoły średniej oraz 3-5 lat kształcenia na poziomie wyższym. System ten był wzorowany na modelu brytyjskim, a dzieci rozpoczynały edukację w wieku 7 lat. Po rozwiązaniu Wspólnoty Afryki Wschodniej w 1977 roku Kenia nie wprowadziła istotnych zmian w strukturze edukacji, jednak zreformowano nazewnictwo egzaminów i świadectw ukończenia kolejnych etapów nauki. Od 1985 roku w Kenii obowiązuje system 8-4-4, który został wprowadzony przez prezydenta Daniela Moi. System ten obejmuje 8 lat kształcenia podstawowego, 4 lata kształcenia na poziomie średnim oraz 4 lata kształcenia uniwersyteckiego. Dodatkowo, od 2003 roku, nauka w szkole podstawowej stała się obowiązkowa i bezpłatna dla dzieci w wieku od 6 do 14 lat (Stanek, Wieczorek, 2015).

Kenia jest krajem stale rozwijającym się w związku z czym jest w trakcie przechodzenia z systemu edukacyjnego 8-4-4 na nowy model oparty na kompetencjach, znany jako Competency-Based Curriculum (CBC). Nowy system, określany jako 2-6-6-3, został wprowadzony w 2017 roku i ma na celu lepsze przygotowanie uczniów do dynamicznie zmieniającego się świata. CBC składa się z 2 lat edukacji przedszkolnej, 6 lat edukacji podstawowej, 3 lat niższego poziomu szkoły średniej i 3 lat wyższego poziomu szkoły

średniej oraz 3 lat edukacji wyższej. W ramach tego systemu, uczniowie po ukończeniu klasy 6 przechodzą do klasy 7, rozpoczynając etap niższego poziomu szkoły średniej, obecnie realizowanego w szkołach podstawowych (Gichera, 2024). Pełne przejście na system CBC ma zakończyć się w 2027 roku, kiedy to zostaną przeprowadzone ostatnie egzaminy końcowe w ramach starego systemu 8-4-4 (Omondi, 2025).

W przeciwieństwie do poprzedniego systemu, gdzie panowało podejście „nauki na pamięć” i egzaminów, model CBC to program nauczania, który skoncentrowany jest na uczniu, zaprojektowany tak, aby był doświadczalny. Skupia się on przede wszystkim na tym, aby dzieci potrafiły zidentyfikować swoje mocne strony od najmłodszych lat i budować siebie na tych mocnych stronach w przygotowaniu do odpowiednich karier (Gichera, 2024).

Wdrożenie CBC wiąże się z wyzwaniami, takimi jak potrzeba dodatkowego szkolenia nauczycieli, zwłaszcza na poziomie szkoły średniej niższego stopnia, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, brakuje laboratoriów, bibliotek i innych niezbędnych zasobów edukacyjnych oraz materiałów dydaktycznych. Rząd Kenii podjął działania mające na celu wsparcie tego procesu. Zbudowano 14 500 z planowanych 16 000 nowych klas, aby pomieścić rosnącą liczbę uczniów (Omondi, 2025). Zatrudniono 56 000 nauczycieli na stałe oraz 20 000 stażystów. Przeznaczono 48 miliardów szylingów kenijskich na wsparcie szkół podstawowych i średnich niższego stopnia oraz dostarczono prawie 10 milionów podręczników dla uczniów klasy 9 (uczniowie pierwszego rocznika CBC) (Kigwa Ridge School, 2025).

System edukacyjny w Kenii przeszedł przez ogromne zmiany i cały czas się rozwija. Jak można zauważyć, władze dążą do stworzenia takiego systemu, który faktycznie przygotuje dzieci do życia i da im szansę na lepszą przyszłość. Ważne jest, aby uczniowie nabywali umiejętności praktyczne, a nie przechodzili przez szczeble edukacji od egzaminu do egzaminu. Mimo trudności z jakimi boryka się ten kraj takich jak braki kadrowe, niedostatek infrastruktury czy materiałów edukacyjnych. Kenia podejmuje konkretne działania na rzecz poprawy warunków kształcenia i budowy lepszego jutra. To pokazuje, że edukacja traktowana jest tam jako inwestycja w ludzi i w przyszłość całego kraju.

Ocena stopnia realizacji Agendy 2030

W ostatnich latach Kenia podejmuje liczne działania mające na celu poprawę jakości i dostępności edukacji. Widać to zarówno w reformach systemowych, jak i w dokumentach strategicznych, takich jak *Narodowy Strategiczny Plan Sektora Edukacji (NESSP)* na lata 2023 – 2027. Plan ten jest wysiłkiem edukatorów, decydentów i lokalnych społeczności, a jego celem jest odpowiedź na wyzwania w sektorze edukacji oraz wykorzystanie

pojawiających się możliwości rozwoju. Plan zakłada stworzenie systemu edukacyjnego, który będzie elastyczny i reagujący na bieżące i przyszłe potrzeby oraz wspierający rozwój potencjału każdego ucznia, niezależnie od jego sytuacji życiowej.

W dokumencie, w sekcji 1.2.1, podkreślono, że cele Agendy 2030 w tym Cel 4, dotyczący edukacji, będą integralną częścią systemu monitorowania i oceny postępów realizacji planu. Do kluczowych działań NESSP, które bezpośrednio wspierają realizację Celu 4, należą:

- **Poprawa infrastruktury i zasobów edukacyjnych** – obejmuje budowę i wyposażenie centrów zasobów edukacyjnych, tworzenie sal lekcyjnych dostosowanych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami oraz wyposażenie szkół w laboratoria ICT. Dzięki tym inwestycjom uczniowie zyskują lepsze warunki do nauki, co przekłada się na jakość edukacji.
- **Integracja Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych (ICT)** – zwiększenie liczby szkół podstawowych podłączonych do Internetu, rozwój cyfrowych aplikacji edukacyjnych oraz tworzenie materiałów dydaktycznych z zakresu STEM. Technologie te mają wspierać zarówno jakość, jak i równość w dostępie do edukacji.
- **Wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** - zapewnienie specjalistycznych narzędzi i zasobów edukacyjnych, a także szkolenia nauczycieli w pracy z uczniami wymagającymi szczególnego wsparcia. Działania te promują edukację włączającą i sprawiedliwą.
- **Rozwój programów nauczania i metod oceny** – dostosowanie treści nauczania do aktualnych potrzeb społecznych i gospodarczych. Rozwijanie oceny opartej na kompetencjach oraz wdrażanie systemów e-oceny. Ma to na celu podniesienie trafności i jakości kształcenia.
- **Wzmocnienie edukacji przedszkolnej** - podnoszenie świadomości społeczności na temat znaczenia edukacji przedszkolnej oraz inwestycje w ten etap kształcenia. Dobre przygotowanie na poziomie przedszkolnym zwiększa szanse dzieci na sukces edukacyjny w przyszłości.
- **Wsparcie dla nauczycieli** - rozwój zawodowy i systematyczne szkolenia nauczycieli, które są niezbędne do zapewnienia wysokiej jakości nauczania.
- **Promowanie równości płci** - działania mające na celu uwrażliwienie interesariuszy na kwestie stereotypów płciowych oraz wprowadzenie modułu dotyczącego równości płci w szkoleniach dla nauczycieli. Ma to na celu eliminację nierówności w dostępie do edukacji. (Ministerstwo Edukacji Kenii, 2024).

Narodowy Strategiczny Plan Sektora Edukacji na lata 2023-2027 w Kenii zawiera wiele przemyślanych i konkretnych działań, które bezpośrednio wspierają realizację Celu nr 4 Agendy 2030. Poprzez inwestycje w infrastrukturę, technologie, edukację przedszkolną,

nauczycieli oraz równość w edukacji, Kenia dąży do stworzenia bardziej sprawiedliwego, włączającego i wysokiej jakości systemu edukacyjnego, który umożliwia uczenie się przez całe życie wszystkim obywatelom.

Jednak w rzeczywistości, to, co zapisane na papierze, często różni się od realiów, a sytuacja w Kenii nie jest wyjątkiem. Jak wynika z wypowiedzi dr Anny Watoty w podcaście „*Kenijska szkoła*” rzeczywistość edukacyjna w Kenii jest pełna wyzwań.

Dostęp do edukacji, mimo formalnych gwarancji, w niektórych rejonach nie jest powszechny i równy. Dr Watota zauważa, że nadal dzieci w Afryce muszą walczyć o dostęp do lepszej edukacji. Pomimo dofinansowywania mundurków przez rząd w celu podniesienia wskaźników dostępności, wiele dzieci te mundurki otrzymuje, ale nigdy nie widziało szkoły i nie wie, czym ona jest. Te dzieci często muszą pracować, aby pomóc rodzicom, nawet jeśli mają mundurki. Turyści często mylnie interpretują widok dzieci w mundurkach jako dowód ich uczęszczania do szkoły, podczas gdy w rzeczywistości te dzieci mogą zarabiać na życie przy drogach prowadzących do parków narodowych.

Infrastruktura i zasoby są niewystraczające. W wielu miejscach brakuje odpowiednich budynków szkolnych. Dr Watota wspomina o szkole pod drzewkiem, pod baobabem, jako metaforze, ale i fakcie, gdyż lekcje rzeczywiście odbywają się w takich warunkach. W niektórych miejscach w klasach panuje tłok, z liczbą uczniów dochodzących nawet do 116 w jednej sali. Ławki nie przypominają polskich standardów, a dzieci siedzą stłoczone, często jedno na kolanach drugiego. Brakuje również podręczników, a uczniowie, jeśli już mają zeszyty, piszą w nich bardzo oszczędnie, delikatnie ołówkiem, aby móc wymazać notatki i używać zeszytu wielokrotnie (Watota, 2025).

Kadra nauczycielska jest niestabilna i często niedostatecznie wykwalifikowana. Nauczyciele często dojeżdżają z odległych stron, a zdarza się, że nie docierają na lekcje (Watota, 2025). W szkołach oddalonych od głównych ośrodków miejskich, nauczyciele przyjeżdżają na dwa, trzy miesiące w roku, często to studenci, którzy nie znaleźli pracy w innych miejscach i traktują to jako misję edukacyjną, pracując za skromne wynagrodzenie, takie jak posiłek czy kura (Kłoskiewicz, 2020).

Istnieją ogromne nierówności w dostępie do edukacji. Kenia jest krajem wielkich kontrastów, z bogatymi szkołami nieodbiegającymi standardem od polskich, do których uczęszczają dobrze odżywione i ubrane dzieci, mające dostęp do wszelkich pomocy dydaktycznych. Jednak większość społeczeństwa boryka się z biedą i brakiem dostępu do edukacji i służby zdrowia. Dr Watota, pracując z Masajami, musiała przekonywać starszyznę plemienną do posyłania dziewczynek do szkoły, co wcześniej nie było praktykowane. Nawet jeśli dziewczynki zaczną chodzić do szkoły, często przerywają naukę po wejściu w okres dojrzewania, zajmując się obowiązkami domowymi (Watota, 2025).

Zabawa, która wydaje się naturalna dla dzieci, w slumsach Matare jest wyzwaniem ze względu na niebezpieczeństwa i konieczność pracy zarobkowej. Dzieci są obciążone obowiązkami dorosłych, takimi jak noszenie wody czy robienie zakupów, co dodatkowo utrudnia im regularne uczęszczanie do szkoły (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP).

Podsumowując, mimo formalnych zapisów i ambitnych celów Agendy 2030, realia edukacji w Kenii charakteryzują się licznymi wyzwaniami dotyczącymi dostępu, infrastruktury, zasobów ludzkich oraz istniejących nierównościami społecznymi i ekonomicznymi. Działania polegające na bezpośrednim wsparciu szkół i przekonywaniu społeczności do edukacji, są kluczowe, aby realnie wpłynąć na poprawę sytuacji w Kenii.

Polska pomoc na rzecz edukacji w Republice Kenii

Polska aktywnie wspiera system edukacji w Kenii poprzez różne inicjatywy, realizowane na poziomie rządowym, przez organizacje pozarządowe oraz osoby indywidualne.

Kenia jest odbiorcą polskiej Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (OPA) od 2011 roku. Główne cele polskiej pomocy w sektorze edukacji obejmują poprawę dostępu do wysokiej jakości kształcenia na wszystkich poziomach, w tym edukacji zawodowej, a także wyrównywanie szans edukacyjnych i życiowych dzieci z grup zagrożonych wykluczeniem (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP).

Szczególny nacisk kładziony jest na edukację przedszkolną, postrzeganą jako kluczową szansę na lepsze życie dla dzieci. To właśnie okres przedszkolny przygotowuje dziecko do dalszej ścieżki edukacyjnej. Fundacja Partners Polska, często we współpracy z kenijskimi partnerami, realizuje projekty wspierające ten etap edukacji. Jednym z przykładów jest budowa nowego przedszkola w drugim największym slumsie w Nairobi, finansowana w ramach polskiej pomocy. Warunki w starych placówkach były bardzo trudne, często były to prowizoryczne budynki z blachy falistej bez podłóg. Nowe budynki są bardziej trwałe i przyjazne dzieciom. Projekty obejmują nie tylko rozwój infrastruktury, ale także szkolenie nauczycieli w zakresie metod nauczania i pracy z małymi dziećmi. Pomimo tych działań, zapotrzebowanie na nowe klasy w slumsach, takich jak Mathare, jest nadal duże, a istniejące sale są przepełnione. Dostęp do przedszkoli jest utrudniony ze względu na opłaty, które dla wielu rodziców są znaczącym obciążeniem finansowym, mimo że wynoszą około 10 dolarów za semestr (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP).

Ważną rolę odgrywa działalność indywidualna i akademicka. Dr Anna Watota z Uniwersytetu Śląskiego od wielu lat bada edukację w Kenii i aktywnie wspiera lokalne szkoły, zwłaszcza w regionie Masajów. Jej pomoc obejmuje przekazywanie przyborów szkolnych, sprzętu

komputerowego, a nawet rowerów. Zaangażowała się również w projekt budowy nowej szkoły „Szkoła pod baobabem” na wyspie Wasini. Dr Watota nawiązała współpracę z kilkoma kenijskimi uniwersytetami, mając na celu wymianę doświadczeń, angażowanie studentów, zarówno kenijskich, jak i polskich w działania edukacyjne i badawcze (Kłóskowicz, 2020). Sukcesem jej działań było między innymi przekonanie starszyszy masajskiej do posyłania dziewczynek do szkoły (Watota, 2025).

Polskie działania, podobnie jak inne inicjatywy na rzecz edukacji w Kenii, napotykają na liczne trudności. Należą do nich ubóstwo, które zmusza dzieci do pracy zamiast nauki, brak odpowiedniej infrastruktury, niedobór nauczycieli, duże odległości do szkół oraz korupcja, mogąca utrudniać skuteczne wykorzystanie pomocy. Choć edukacja jest kluczowa dla rozwoju gospodarczego i społecznego Kenii, w wielu rodzinach priorytetem pozostaje zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność i woda. Pomimo tych wyzwań, inicjatywy takie jak budowa szkół, doposażenie placówek czy wsparcie indywidualne stanowią realną szansę na lepszą przyszłość dla wielu kenijskich dzieci i młodzieży.

Podsumowanie

Edukacja jest jednym z filarów zrównoważonego rozwoju i lepszej przyszłości dla wszystkich ludzi na świecie. Analiza kenijskiego systemu edukacyjnego w kontekście realizacji Celu 4 Agendy 2030 ukazuje, jak wiele wyzwań wiąże się z zapewnieniem równego i jakościowego dostępu do nauki. Z jednej strony Kenia podejmuje liczne działania na rzecz poprawy warunków edukacyjnych. Z drugiej jednak strony kraj wciąż zmaga się z barierami społeczno-ekonomicznymi, które ograniczają możliwości edukacyjne wielu dzieci i młodzieży.

Warto zauważyć, że mimo trudności, w Kenii widoczna jest wola zmian i rozwój polityki edukacyjnej zgodnej z celami globalnymi. Przykłady działań wspierających ze strony społeczności międzynarodowej, w tym Polski, pokazują, że współpraca ponad granicami może realnie przyczyniać się do poprawy sytuacji. Dążenie do zapewnienia wysokiej jakości edukacji wszystkim, niezależnie od pochodzenia, płci czy sytuacji ekonomicznej, wymaga nie tylko odpowiednich środków, ale też wspólnego zaangażowania, solidarności i długofalowej wizji.

Kenia jest przykładem kraju, w którym edukacja staje się kluczowym narzędziem walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a realizacja Celu 4 Agendy 2030 stanowi nie tylko wyzwanie, ale i szansę na rzeczywistą zmianę. Wnioski płynące z tej analizy mogą inspirować do dalszych działań i poszukiwań skutecznych rozwiązań w obszarze edukacji na całym świecie.

Bibliografia

- Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030. Organizacja Narodów Zjednoczonych, Nowy Jork 2016, <https://www.un.org.pl/agenda-2030-rezolucja> [dostęp 17.04.2025].
- Bank Światowy: Surface area (sq. km) – Kenya, 2022, <https://data.worldbank.org/indicator/AG.SRF.TOTL.K2?locations=KE> [dostęp 17.04.2025].
- Biblioteka Sejmowa: Konstytucja Kenii z dnia 4 sierpnia 2010 r. [online]. Warszawa, [dostęp 17.04.2025]. Dostępny w Internecie: https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2024/02/Konstytucja_Kenii.pdf.
- Czerepaniak-Walczak M.: Edukacja pod baobabem. O reformowaniu szkolnictwa w Republice Kenii. „Rocznik Pedagogiczny” 2019, t. 41, s. 151–160.
- Encyklopedia PWN: „Kenia”, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kenia;4169069.html> [dostęp 17.04.2025].
- Gichera J.: Kenya’s New Education Curriculum. Kenya Children Centres, 9 maja 2024, <https://kenyachildrentcentres.com/2024/05/09/kenyas-new-education-curriculum/> [dostęp 22.04.2025].
- International Monetary Fund: Kenya and the IMF, <https://www.imf.org/en/Countries/KEN> [dostęp 17.04.2025].
- Kigwa Ridge School: Competency-Based Curriculum in Kenya: Progress, Challenges, and Alternatives. LinkedIn, 18 marca 2025, <https://www.linkedin.com/pulse/competency-based-curriculum-kenya-progress-challenges-school-od9zf> [dostęp 22.04.2025].
- Kłoskiewicz M.: Szkoła pod baobabem. Wyprawy naukowe dr Anny Watoty. Uniwersytet Śląski, 10 stycznia 2020, <https://us.edu.pl/szkola-pod-baobabem-wyprawy-naukowe-dr-anny-watoty-pedagog-z-universytetu-slaskiego/> [dostęp 24.04.2025].
- Ministerstwo Edukacji Kenii: National Education Strategic Plan 2023–2027. Nairobi 2024, https://education.go.ke/sites/default/files/2024-07/NATIONAL%20EDUCATION%20STRATEGIC%20PLAN%202023-2027-compressed_removed_0.pdf [dostęp 22.04.2025].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP: Edukacja przedszkolna w Kenii. Reportaż audio z realizacji projektu. Portal Gov.pl, [W:] „Polska Pomoc”, <https://www.gov.pl/web/polska-pomoc/edukacja-przedszkolna-w-kenii#:~:text=Edukacja%20to%20jedyna%20szansa%20dla%20dzieci%20z,wspieraj%C4%85%20edukacj%C4%99%20przedszkoln%C4%85%20w%20Nairobi%20w%20Kenii.> [dostęp 24.04.2025].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP: Kenia – Polska pomoc. Portal Gov.pl, 2025, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/kenia3> [dostęp 24.04.2025].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP: Lepszy dostęp do edukacji dla dzieci w Kenii. Reportaż audio. Portal Gov.pl, 2024, <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/lepszy-dostep-do-edukacji-dla-dzieci-w-kenii> [dostęp 24.04.2025].
- Omondi M.: Govt implements critical reforms to fully transition to CBC. Kenya News Agency, 21 stycznia 2025, <https://www.kenyanews.go.ke/govt-implements-critical-reforms-to-fully-transition-to-cbc/> [dostęp 22.04.2025].

**SZKOLNE MARZENIA POD AFRYKAŃSKIM NIEBEM.
SZANSE I WYZWANIA EDUKACJI W KENII**

Małgorzata Gabryś

SafariBookings: Kenya Climate – Best Time to Visit. <https://www.safaribookings.com/kenya/climate> [dostęp 17.04.2025].

Stanek K., Wieczorek G.: System edukacyjny w Kenii. Od nauki pod baobabem do uniwersytetu. „Labor et Educatio” 2015, nr 3, s. 251–264.

Watola A.: Habari gani? Z wizytą w kenijskiej szkole. Podcast, Przystanek Nauka, 17 stycznia 2025, <https://www.spreaker.com/episode/dr-anna-watola-habari-gani-z-wizyta-w-kenijskiej-szkole--63684312> [dostęp 24.04.2025].